

ดนตรีไทย

ความหมาย

ดนตรีไทย (Thai Music) หมายถึง ดนตรีประเภทต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์เพลงทั้งเพลงบรรเลง และเพลงร้องประเภทต่าง ๆ ที่สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของคนไทยและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่รับใช้สังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ประเภทของดนตรีไทย

ผลงานทางด้านดนตรีของชนชาวไทยที่มีปรากฏทั้งในอดีตและปัจจุบันนั้นมีมากมายหลายประเภทซึ่งสามารถแยกแยะเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ดนตรีไทยเดิมและเพลงไทยเดิม หรือดนตรีแบบแผน หรือดนตรีราชสำนัก

2. ดนตรีพื้นเมืองและเพลงพื้นเมือง

3. ดนตรีชนเผ่าหรือดนตรีกลุ่มชน

4. เพลงพื้นบ้าน

5. ดนตรีไทยสากลและเพลงไทยสากล

5.1 ดนตรีลูกกรุงและเพลงลูกกรุง

5.2 ดนตรีลูกทุ่งและเพลงลูกทุ่ง

1. ดนตรีไทยเดิม หรือดนตรีแบบแผน หรือดนตรีราชสำนัก หมายถึง ดนตรีไทยที่จัดว่าเป็นดนตรีคลาสสิกของไทย หรือที่เรียกว่า Thai Traditional Music เป็นดนตรีที่ประพันธ์โดยคีตกวีไทยตามทฤษฎีดุริยางคศิลป์ของไทยบรรเลงโดยเครื่องดนตรีไทยหรือวงดนตรีไทยหรือดนตรีไทยและหรือขับร้องด้วยวิธีการและเทคนิคตามทฤษฎีดุริยางคศิลป์ของไทยบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้มีหลายประเภทเช่น เพลงเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเถา เพลงขับ เพลงภาษา เป็นต้น

2. ดนตรีพื้นเมืองและเพลงพื้นเมือง หมายถึงบทเพลงที่ประพันธ์โดยคีตกวีท้องถิ่นเพื่อให้ใช้

เครื่องดนตรีในท้องถิ่นนั้น ๆ บรรเลงและหรือขับร้องด้วยภาษาประจำถิ่น

เพลงพื้นเมืองเหนือ บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านเหนือ เช่น สะล้อ ซึ่ง ปี่จุม และหรือขับร้องด้วยภาษาถิ่นเหนือที่เรียกว่าคำเมืองบทเพลงพื้นเมืองเหนือ เช่น พม่าปราสาทไหว

เพลงพื้นเมืองอีสาน บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน เช่น แคน โปงกลาง พิณ และหรือขับร้องด้วยภาษาถิ่นอีสาน บทเพลงพื้นเมืองอีสาน เช่น ลายกาเดินก่อน ลายแมงกูดอมดอก

เพลงพื้นบ้านใต้บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมืองใต้ เช่น ปี่ กลองทน ข้องคู่ และหรือขับร้องด้วยภาษาถิ่นใต้ เช่น ดนตรีสำหรับการรำโนรา ดนตรีสำหรับการแสดงหนังดูลง

3. ดนตรีชนเผ่าหรือดนตรีกลุ่มชน หมายถึง ดนตรีและบทเพลงที่เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนตามเผ่าพันธุ์ ดนตรีในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มดนตรีที่เล็กกว่าดนตรีพื้นเมือง ดนตรีชนเผ่าหรือดนตรีกลุ่มชนมีหลายกลุ่ม เช่น ดนตรีของกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยง ดนตรีของกลุ่มชนชาวม้ง ดนตรีของกลุ่มชนชาวผู้ไทย ดนตรีของกลุ่มชนชาวมอญจังหวัดปทุมธานี ดนตรีกลุ่มชนชาวลาวโซ่งจังหวัดนครปฐม

4. เพลงพื้นบ้าน หมายถึงบทเพลงที่สืบทอดมาและขับร้องในระดับหมู่บ้าน ผู้ที่ขับร้องเพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นศิลปินท้องถิ่นและชาวบ้านทั่ว ๆ ไปในหมู่บ้านนั้น ๆ เพลงพื้นบ้านเป็นบทเพลงที่แพร่หลายในชุมชนที่แคบกว่าเพลงพื้นเมืองและไม่นิยมใช้เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ อาจมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะบางอย่างบรรเลงประกอบ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ กลอง เป็นต้น เพลงพื้นบ้านมีอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย เช่น ในภาคกลางมีเพลงอีแซว เพลงเรือ

เพลงสงฟ้าง เพลงเหย่ย ภาคเหนือมี เพลงจ้อย ภาคอีสานมี เพลงโคราช ที่ด่าบลบางลูกเสือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายกมีเพลงระบำบ้านนา เป็นต้น

5. **ดนตรีไทยสากลและเพลงไทยสากล** หมายถึง ดนตรีและเพลงขับร้องที่ส่วนใหญ่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตกหรือเครื่องดนตรีสากลโดยอาจมีเครื่องดนตรีไทยเดิมหรือเครื่องดนตรีพื้นบ้านบางชิ้นร่วมบรรเลงในวงด้วย การบรรเลงดนตรีนั้นใช้หลักการบรรเลงแบบดนตรีสากล มีการประสานเสียงแบบดนตรีตะวันตก ทำนองส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ บางครั้งใช้ทำนองเพลงจากเพลงไทยเดิม การขับร้องเป็นการขับร้องเดี่ยวหรือขับร้องคู่หรือขับร้องหมู่ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความรัก การพรรณนาธรรมชาติ การเสียดสีและความจงรักภักดี ดนตรีสากลและเพลงสากลมี 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

5.1 **ดนตรีลูกกรุงและเพลงลูกกรุง** หมายถึง การบรรเลงดนตรีและการขับร้องเพลงไทยสากลโดยนักร้องเพลงลูกกรุง

5.2 **ดนตรีลูกทุ่งและเพลงลูกทุ่ง** หมายถึง การบรรเลงดนตรีและการขับร้องเพลงไทยโดยนักร้องเพลงลูกทุ่ง

คุณค่าของดนตรีไทย

ดนตรีไทยแต่ละประเภทมีคุณค่าทั้งทางด้านการศึกษาและทางด้านวัฒนธรรมหลายประการดังนี้

1. **คุณค่าทางด้านการศึกษา** ดนตรีไทยเป็นศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์โดยภูมิปัญญาของคนไทยและผ่านกระบวนการการถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง ดนตรีไทยถูกสร้างสรรค์อย่างมีกฎเกณฑ์มีหลักการองค์ความรู้ของศิลปะสาขานี้ที่สามารถอธิบายได้ นักวิชาการด้านดนตรีได้สร้างผลงานทางวิชาการทั้งที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ การค้นคว้าวิจัย ไว้มากมาย เนื้อหาทางด้านวิชาการมีหลายด้าน เช่น ประวัติ ดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทย ประเภท เพลงไทย คีตกวีดนตรีไทย ทฤษฎีดนตรีไทย การวิเคราะห์เพลงไทย การประพันธ์เพลงไทย เป็นต้น ด้วยเนื้อหาความลุ่มลึกของเนื้อหาวิชาทำให้มีการบรรจุวิชาดนตรีไทยในหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เปิดสอนเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี และมีการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทในแต่ละสาขาวิชาเอก

2. **คุณค่าทางวัฒนธรรม** ดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดแบบ “มุขปาฐะ” (oral tradition) มีการพัฒนามาเป็นลำดับ คนไทยให้ความสำคัญกับดนตรีไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยทุกระดับชั้นตั้งแต่เกิดจนตาย และมีบทบาทในขนบธรรมเนียม และประเพณีต่างๆ ดนตรีไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นที่ภาคภูมิใจของคนไทยในฐานะที่ดนตรีไทยเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทย

มานพ วิสุทธิแพทย์

บรรณานุกรม

- วเรษฐ ศรีวงศ์พันธ์. คู่มือพื้นฐานประกอบการศึกษาดนตรีพื้นบ้านล้านนา. สดอ ชอ ชิง. ลำปาง :
 ห.จ.ก.ลำปางบรรณกิจ พรินติ้ง, ๒๕๔๓.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. เอกสารประกอบการสอนวิชาดุริยะ 362 ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2526.
- ปัญญา รุ่งเรือง. ประวัติการดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- ศิลปากร, กรม. เกร็ดความรู้เรื่องดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : อำนวยการพิมพ์, 2509.
- Morton, David. **The Traditional Music of Thailand.** Berkeley. : University of California
 Press, 1976.
- Miller, Terry and Williams Sean. **Southeast Asia : The Garland Encyclopedia of Music.**
 Vol. 4. New York. and London : Garland Publishing. Inc. 1998.
- Malm, P.William. **Music Cultures of the Pacific, the Near East, and Asia.** Englewood Cliffs,
 New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1967.